

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ НА ОСНОВІ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Вказується на пріоритетну роль освіти у сучасному світі, соціальну значущість педагогіки, важливість розвитку методик навчання шкільних предметів. Методика має спрямовуватися на забезпечення еволюційного розвитку як освітньої системи взагалі, так і засад окремих шкільних предметів і курсів на принципах особистісно орієнтованого навчання. Для кожного періоду розвитку методичної науки характерні свої особливості. Однією з визначальних рис сучасної методики навчання географії є саме переорієнтація на засади особистісно зорієнтованого навчання. Шкільна географічна освіта має перспективи переорієнтації вектора навчання у бік учня, одним із чинників якої є формування у свідомості учня географічної картини світу. Самореалізація учня в умовах навчально-пізнавальної діяльності можлива, якщо той, кого навчають: вірить у власну індивідуальність і неповторне призначення, усвідомлює сенс життя й можливості власного «Я». Нині актуалізувалося питання створення навчально-методичних комплектів з усіх географічних курсів, до складу яких входять: підручник, навчальний посібник для учня (робочий зошит), шкільний атлас, книга для вчителя (методика навчання певного курсу географії) та електронні засоби навчання.

Ключові слова: особистісно зорієнтоване навчання, методика навчання географії, географічна картина світу

Надтока

Олександр Федорович –

завідувач відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України. Кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник. Автор близько 150 публікацій, серед яких: наукові статті, навчальні програми, концепція, монографія, атлас, навчальні посібники та підручники. До кола наукових інтересів О. Ф. Надтоки входять питання становлення та розвитку методики навчання географії, якості географічної та природничої освіти, проблеми підручникотворення та краєзнавства.

Сучасний стан освітньої системи України характеризується перехідними процесами, спрямованими на опанування постіндустріального інформаційного простору. Їм властиве постійне збільшення обсягу наукової інформації, посилення освітніх інтеграційних процесів та зростання ролі особистості як суб'єкта освіти. В умовах глобалізації освіченість стала пріоритетною ознакою життєвої компетентності особистості, розвитку її пізнавальних інтересів і поступово перетворюється на сферу проектування людиною власного життя шляхом формування ідей та прогнозів, котрі згодом можуть впливати на його якість.

Економісти Світового банку, використавши математичні методи досліджень і всебічно проаналізувавши проблему, визначили, що головними чинниками невідчутного капіталу є «правова держава» та освіта, яка освіта становить 36 % його загальної величини. Провідний дослідник Світового банку Кірк Гамільтон у звіті банку за 2005 р., що має назву «Де перебуває багатство націй?» зазначав, що багаті країни є багатими внаслідок рівня знань і досвіду населення та високого рівня ефективності установ, що забезпечують економічну активність [17].

Ці положення свідчать про пріоритетну роль освіти у сучасному світі, соціальну значущість педагогіки, важливість розвитку методик навчання шкільних предметів, спрямовують на еволюційну зміну методичних засад як освітньої системи взагалі, так і засад окремих шкільних предметів і курсів, зокрема їх формування на принципах особистісно орієнтованого навчання. Адже, сьогодні випускник школи для успішної самореалізації має набути якостей, які б давали змогу самореалізуватися у складному глобалізованому світі, а саме:

- 1) уміння самостійно і критично мислити;
- 2) здатності генерувати нові ідеї;
- 3) вміння адаптуватися до мінливих життєвих ситуацій;
- 4) уміння грамотно працювати з різними джерелами інформації та накопичувати потрібний фактичний матеріал;
- 5) застосування на практиці набутих знань;
- 6) володіння креативним потенціалом, здатністю до творчого мислення;
- 7) комунікабельності та контактності в різних соціальних групах, уникнення конфліктів, уміти працювати в колективі;
- 8) постійної роботи над розвитком інтелекту, морального та культурного рівнів [9, с. 8].

Тому процеси реформування освітньої системи України спрямовують вектор розвитку загальної середньої освіти не лише на засвоєння учнями певної суми знань, а й на *розвиток особистості*, соціалізацію в суспільстві, активну адаптацію на ринку праці, розуміння глобалізаційних процесів та їх національної ідентифікації.

Отже, особистісно орієнтована парадигма навчання стає для сучасної освітньої системи однією з нагальних потреб. Багато вчених визначають, що саме особистісні підходи до навчання вкрай важливі для поступального розвитку освіти. Зокрема за твердженням Дж. Равена, необхідно змінити ідеологію системи освіти, переорієнтувати її на формування *компетентностей особистості*. При цьому дедалі важливішою стає роль реальних обставин, які впливають на формування компетентностей [11]. Це перегукується, як з основними принципами *особистісно орієнтованого навчання*, так і з ідеєю А. В. Хуторського про *індивідуальну траєкторію навчання кожного учня*, котрий зазначав, що мало спонукати до творчості, а слід учня супроводжувати до неї [15].

У методиках навчання географії, біології, хімії, як і всіх шкільних предметів освітньої галузі «Природознавство», давно назріла необхідність упровадження дитиноцентричного підходу в педагогічну практику, пов'язано з проблематикою зміни самого змісту освіти. Цю ідею підтримують провідні вітчизняні й зарубіжні вчені. Зокрема, В. Г. Кремень зауважує, що змін потребує сам зміст навчання. Фундаментальні знання у сферах вивчення людини і світу необхідно відокремити від надмірної інформаційної складової, яка має виконувати функцію ілюстративного супроводження пізнавального процесу. З урахуванням людиноцентричних тенденцій варто, не зменшуючи можливості пізнання природи і світу, зосередити увагу на пізнанні людини, її психолого-фізіологічних особливостей, життєдіяльності, *індивідуальному самопізнанні* [6, с. 161].

Така концепція перегукується з працями педагогів-класиків, які завжди займали позиції людиноцентризму. Отже, нині, виникає необхідність не лише змінити в цей бік вектор розвитку педагогіки в цілому, а й відобразити це в методиці навчання усіх шкільних предметів, у тому числі природничих – фізики, географії, біології, хімії.

Актуальні для теперішньої педагогіки проблеми в названому контексті ставили Я. А. Коменський, І. Песталоцці, К. Д. Ушинський, М. І. Пирогов, В. О. Сухомлинський.

Перші спроби застосування особистісних підходів спрямовувалися на розвиток самостійності в навчанні. Дидактичні та методичні засади такого розвитку в процесі здобуття знань вперше викладено у працях Я. А. Коменського, котрий розробив організаційні засади залучення учнів до самостійного пізнання. У праці «Велика дидактика» вчений окреслив такий спосіб засвоєння нових знань, за якого «учні більше б училися, а вчителі менш би учили» [3, с. 86]. У роботі «Лабіринт світла і рай серця» він наголошує, що пізнавальна самостійність можлива на всіх виведених ним етапах навчального процесу: *автопсії* (спостереженні з боку учня, яке може й має бути самостійним); *автопраксії* (самостійному практичному втіленні знань, набутих під час автопсії); *автохресії* (застосування здобутих, у тому числі й самостійно, знань у нових обставинах життя); *автолексії* (викладення

учнями результатів діяльності в усній чи письмовій формі, також самостійно) [4, с.176]. Адже, саме самостійність учнів, їх мотивація до навчання є однією з важливих підвалин особистісно орієнтованого навчання.

М. І. Пирогов свою педагогічну концепцію, сформульовану у статті «Питання життя» базував на двох принципах:

1. Питання про значення та сенс усієї освітньо-виховної системи, спрямування її на підготовку нової людини («справжньої людини»).

2. Вивчення шкільних програм і методики шкільної справи [14].

Про актуальність питання побудови навчального процесу на засадах особистісно орієнтованого навчання та врахування таких підходів під час створення підручників неодноразово зазначали Н. М. Бібік, М. І Бурда, В. Г. Кремень, О. І. Ляшенко, Ю. І. Мальований, О. Я. Савченко та інші українські вчені. Зокрема, стосовно важливості цього напрямку діяльності О. Я. Савченко вказує на те, що державні стандарти мають бути осучаснені таким чином, щоб діяльнісний компонент, який містить способи учіння і пізнання став обов'язковою складовою змісту та оцінювання навчальних досягнень учнів [6, с. 12].

Питання, що стосуються дослідження шляхів розвитку методики навчання географії розглядали Л. П. Вішнікіна, О. Ф. Надтока, К. А. Немець, О. М. Топузов, Г. Ш. Уварова, Б. О. Чернов, П. Г. Шищенко, І. М. Шоробура та ін. Актуальність цих досліджень вбачається у перспективному розробленні та обґрунтуванні шляхів розвитку й методики оцінювання якості освітньої діяльності у галузі географії та інших шкільних предметів природничого циклу. На нашу думку, ефективніше їх реалізовувати в умовах національного курикулуму з географії та інших шкільних предметів, який діяв би за принципом відкритої системи. Коли й шкільні програми, і підручники, розроблялися та вдосконалювалися залежно від потреб навчального середовища, в умовах зворотного зв'язку між їх розробниками та користувачами [7; 8].

Експериментальний досвід використання навчальної діяльності на засадах особистісно орієнтованого навчання свідчить, що їх упровадження веде до успіху тоді, коли вчитель усвідомлює, *що саме учень, а не він, має бути центральною фігурою в навчанні*, і головним є діяльнісний підхід до навчання, а не запам'ятовування та відтворення певних умінь і навичок. Тому в цій статті накреслюються певні шляхи удосконалення методики навчання географії через реалізацію принципів особистісно орієнтованого навчання.

У державному освітньому стандарті зазначається: «Географічний компонент спрямований на засвоєння учнями знань про природну і соціальну складову географічної оболонки Землі, формування в учнів комплексного, просторового, соціально орієнтованого знання про планету Земля у результаті застосування краєзнавчого, регіонального і планетарного підходів та усвідомлення цілісного географічного образу своєї країни» [2]. *Ці та інші завдання природничої освіти ефективно виконуються через самооцінку й*

самореалізацію здібностей та інтересів школярами та пролонгацію цього процесу в життєвих планах кожної особистості.

А. В. Хуторський – один із учених, які розробляли наукові основи та методiku особистісно орієнтованого навчання, визначає такі принципи цього навчання:

- 1) *особистісного цілеспрямовування учня* – освіта кожного школяра ґрунтується на підвалинах, які визначають його особисті навчальні цілі;
- 2) *відбору індивідуальної освітньої траєкторії* – учень має право на усвідомлений та скоординований з учителем вибір основних компонентів своєї освіти – сенсу, цілей, завдань, темпу подання інформації, форм і методів навчання особистісного змісту освіти, системи контролю та оцінювання результатів;
- 3) *метапредметних основ навчального процесу* – зміст навчального процесу ґрунтується на фундаментальних метапредметних об'єктах, які уможливають суб'єктивне особистісне пізнання їх учнями;
- 4) *продуктивності навчання* – головним орієнтиром навчання є особистісне освітнє зростання учня, що складається з внутрішніх і зовнішніх продуктів його навчальної діяльності;
- 5) *первинності освітньої продукції учня* – створюваний школярем особистісний зміст освіти випереджає вивчення освітніх стандартів і загальновизнаних досягнень у галузі знань, що вивчаються;
- 6) *ситуативності навчання* – навчальний процес ґрунтується на ситуаціях, які потребують самовизначення учнів і пошук ними рішень. Учитель супроводжує учня у динаміці освітнього руху;
- 7) *навчальної рефлексії* – навчальний процес супроводжується його рефлексивним осмисленням суб'єктами освіти [15, с. 24–38].

Ці наукові принципи мають бути втілені також у шкільній географічній освіті, цей підхід стане однією з підвалин її розвитку. З огляду на це співробітники відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України в межах виконання планової НДР «Науково-методичні засади формування і реалізації оновленого змісту географічної освіти в основній школі» створили Концепцію географічної освіти в основній школі (далі – Концепція).

У ній задекларовано важливі питання, що стосуються шкільної географічної освіти:

- її мета й завдання;
- методологія;
- зміст і структура навчання географії в основній школі;
- діяльність учнів та вчителя в такому навчанні.

Однією з підвалин Концепції є врахування принципів особистісно зорієнтованого навчання. Вона передбачає, що для досягнення мети географічної освіти необхідне виконання таких завдань:

- забезпечення засвоєння знань, умінь і формування компетенцій учня про географічну оболонку Землі як єдиний інтегрований об'єкт дослідження географії та формування географічної картини світу;
- формування в учнів мотивації, пізнавального інтересу та емоційно-ціннісного ставлення до вивчення географії;
- сприяння розвитку самоосвіти учнів та створення умов для самореалізації й розвитку їхнього творчого потенціалу;
- формування географічних компетенцій та розвиток комунікативних здібностей;
- розвиток умінь користування географічною термінологією, знаковою, графічною, статистичною та картографічною інформацією;
- виховання соціально активної особистості, патріота України, котра усвідомлює свої роль і місце у природному й соціальному середовищі [5, с. 5].

Підтвердженням актуальності появи зазначеного науково-освітнього продукту є аналіз методичного досвіду створення шкільних навчальних планів, програм, підручників, відповідного обладнання з географії. Він доводить, що вони зазнають впливу і містять відбиток тієї освітньої системи, у межах якої формувались. Таким чином, якісні зміни в галузі методики навчання географії через їх «наближення до потреб учня» дадуть змогу вплинути на еволюцію освітньої системи в цілому.

Досвід створення засобів навчання географії вказує на те, що назріле питання створення навчально-методичних комплектів з усіх географічних курсів. Певний досвід у цьому набутий видавництвом «Картографія», де створено перший в Україні навчально-методичний комплект з курсу «Географія материків і океанів для учнів 7-го класу загальноосвітніх навчальних закладів. До складу комплекту входять: підручник, шкільний атлас, зошит для виконання практичних робіт, електронний посібник, тестовий посібник та методика навчання цього шкільного курсу.

Авторами підручника, робочого зошита, навчально-методичного посібника для вчителів географії та співавторами тестового посібника є творча група: О. М. Топузов, О. Ф. Надтока, Т. Г. Назаренко, Л. П. Вішнікіна А. А. Шуканова, В. М. Самойленко. Матеріали були представлені на багатьох освітянських і видавничих заходах, у тому числі на Всеукраїнському фестивалі педагогічних ідей у 2011 р. у м. Новограді-Волинському, де автором цієї статті був проведений майстер-клас у рамках творчої майстерні вчителів географії, що стосувався методичних аспектів використання навчального комплекту, та здійснено презентацію комплекту широкому загалу вчителів географії. У межах фестивалю була висловлена думка, що шкільні географічні курси мають обов'язково враховувати вимоги до розвитку досвіду творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до об'єктів, які

вивчаються географією. Вони мають спрямовуватися на підготовку школяра до життя в умовах глобалізованого світу, коли процеси, події, людська діяльність і рішення в одній частині світу можуть спричиняти значні наслідки у віддалених частинах планети. Крім того, кожен учень має ідентифікувати себе як українець – громадянин України [7; 8].

Характерними ознаками особистісно орієнтованих підручників із географії, біології та інших шкільних предметів природничого циклу є структурування навчального матеріалу за проблемним принципом і широке використання інноваційних методів і форм роботи, спрямованих на практичне застосування здобутих знань. Тому, бажано, щоб особистісно орієнтовані підручники мали блочну структуру. О. М. Топузов виокремлює такі теоретико-методичні засади особистісно орієнтованого підручника:

- формування предметної й загальної компетентностей;
- формування змісту природознавчих знань;
- урахування нового смислового наповнення підручника відповідно до запитів суспільства у контексті сучасної системи освіти;
- виклад навчального матеріалу залежно від алгоритму розв'язування проблемних завдань різних типів [13].

Досить важливо, аби підручник та інші засоби навчання, що використовуються як елементи навчального комплексу, давали змогу учням реалізувати власне «Я».

Самореалізація в умовах навчально-пізнавальної діяльності можлива, якщо той, кого навчають: вірить у свою індивідуальність і неповторне призначення, розуміє сенс життя й можливості власного «Я», у позитивний результат власних помислів і справ; усвідомлює свої здібності, інтереси, життєві переваги й мотиви поведінки, керується ними в різних життєвих ситуаціях, взаємодіє з іншими людьми, відчувається частиною природи й суспільства; володіє знаннями, уміннями, навичками й творчими здібностями, що дають йому можливість реалізувати себе повною мірою в діяльності та відносинах з іншими людьми; готовий до вольових зусиль і регулювання емоційних станів власних і інших людей, необхідних для самореалізації в діяльності й спілкуванні на всіх етапах життєвого шляху [1, с. 6].

Ці завдання можуть бути реалізовані тільки на засадах якісної географічної освіти, що є результатом шкільного навчання, котре не обмежується предметною сферою, а набуває особистісно орієнтованого характеру. Це вкотре підтверджує, що методика навчання географії у подальшому має більше орієнтуватися у бік особистості учня.

Список використаних джерел

1. *Гершунский Б. С.* Концепция самореализации личности в системе обоснования ценностей и целей образования [Текст]. / Б.С.Гершунский // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 3–7
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/images/files/doshkilna-crednya/serednya/derzh-standart/post_derzh_stan.doc.
3. *Коменский Я. А.* Великая дидактика : в 2 т. / Я. А. Коменский // Избранные педагогические сочинения. — М. : Педагогика, 1982. — Т. 1. — 414 с.
4. *Коменский Я. А.* Лабиринт света и рай сердца / Я. А. Коменский. — М. : Изд-во МИК, 2000. – 254 с.
5. Концепція географічної освіти в основній школі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://undip.org.ua/info/1023/>
6. *Кремень В. Г.* Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
7. *Надтока О. Ф.* Актуалізація якості географічної освіти – одне з джерел оновлення державних стандартів освіти / О. Ф. Надтока // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки за 2009 рік: інформаційне видання. – К. : Педагогічна думка, 2010. – С. 96–97.
8. *Надтока О. Ф.* Поліпшення змісту курсу «Географія материків і океанів» у Національному курсу курикулумі / О. Ф. Надтока // Географія та економіка в школі. – 2008. – № 9 . – С. 37–40.
9. Освітні технології: Навчально-виховний процес : метод. посіб. / [О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.] ; за заг. ред. О. М. Пехоти.– К. : АСК, 2001. – 256 с.
10. Педагогика: Большая современная энциклопедия / [сост. Е. С. Рапацевич].– Минск : Современное слово, 2005. – 720 с.
11. *Равен Дж.* Педагогическое тестирование: Проблемы, заблуждения, перспективы / пер. с англ. – Изд. 2-е, испр.– М. : Когито-Центр, 2001. – 142 с.
12. *Савченко О. Я.* Уміння вчитись як ключова компетентність загальної середньої освіти / Савченко О. Я. // Компетентністний підхід у сучасній освіті. – К., 2004. – С. 35 – 45
13. *Топузов О. М.* Теоретико-методичні засади особистісно орієнтованого шкільного підручника / О. М. Топузов // Проблеми сучасного підруч-

ника : зб. наук. пр. ; [за наук. ред. В. М. Мадзігона]. – К., 2011. – № 1 (10). – 784 с. – С.8–15.

14. Хрестоматия по истории зарубежной педагогики / [сост. А. И. Пискунов]. – М. : Просвещение, 1981. – 528 с.
15. Хуторской А. В. Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному?: пособие для учителя / А. В. Хуторской. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. – 383 с.
16. Computerization and controversy: value conflict and social choices. – 2-nd ed. / ed. by R. Kling. – N. Y. : Academic Press, 1996. 1.
17. Washington D C: The World Bank, 2005. Hensch, T. (2005). [Електронний ресурс]. unesdoc.unesco.org/images/0018/001873/187376r.pdf

References

1. Gershunsky BS samorealyzatsyy concept of personality in the system rationale and goals Values Education [text]. / B.S.Hershunskyy // Pedagogy. - 2003. - № 10. - P. 3 – 7.
2. State Standard for basic and secondary education [electronic resource]. - Mode of access : http://www.mon.gov.ua/images/files/doshkilna-crednya/serednya/derzh-standart/post_derzh_stan.doc
3. Komenskyy YA Velikaya pedagogy : in 2 Volumes [Text]. / YA Komenskyy // Favourites Teaching essay . - Moscow: pedagogy , 1982. - Т. 1. - 414 p.
4. Komenskyy YA Labyrynt paradise of light and heart [Text]. / YA Komenskyy . - Moscow: Izd Mik, 2000. - 254 p.
5. The concept of geographic education in the elementary school . [Electronic resource]. - Mode of access : <http://undip.org.ua/info/1023/>
6. VG Kremen Education and Science in Ukraine - innovative aspects. Strategy. Implementation . Results [Text]. / VG Kremen - K. : Diploma , 2005. - 448 p.
7. Nadтока OF Updating quality geographical education - one of the sources for updating national educational standards. / AF Nadтока // Anotovani results of research of the Institute of Education in 2009: information publication . - K.: Pedagogical Thought , 2010. - P. 96-97 .
8. Nadтока OF improve the content of the course « The geography of continents and oceans « in National kurykulumi [Text]. / AF Nadтока // Geography and economics in school. - 2008. - № 9. - S. 37 - 40.

9. Educational technology: Educational process: method. guidances . [Text]. / [O. M. Piechota , AZ Kiktenko , A. Lyubarskaya et al.]. , For the Society. eds. A. Piechota . - K.: ASA , 2001. - 256 p.
10. Pedagogy : Bolshaya MODERN Encyclopedia [Text]. / [comp. ES Rapatsevych]. - App. : Sovrem. word 2005. - 720 p.
11. John Raven. Pedagogical testyrovanye : Problems, zabluzhdenyya , penspektyvy [Text]. / Per. with the English. Ed. Second , Corr. - M.: «Kohyto Center», 2001. - 142 p. - 17 С.
12. AY Savchenko ability to learn as a key competence of secondary education [Text]. / AY Savchenko // Competency approach in modern education . - K., 2004. - S. 35 – 45
13. A. Topuzov . Theoretical and methodological foundations of personality oriented textbook [Text]. / OM Topuzov . // Problems of a modern textbook . Collected papers. [For Science. eds. VM Madzihona]. - K. , 2011. - № 1 (10). - 784 p. - P.8 - 15.
14. Reader on history zarubezhnoy pedagogy [Text]. / [comp. AI Piskunov]. - M.: Education , 1981. - 528 p.
15. Hutorskoy A. Methods of personality- oriented education. How obuchat âñã in different ways ? : Manual for teachers [Text]. / Hutorskoy A. - Moscow: Izd VLADOS Press, 2005. - 383 p.
16. Computerization and controversy: value conflict and social choices. 2nd ed. / Ed. by R. Kling. New York: Academic Press, 1996. 1. Computerization and controversy: value conflict and social choices. 2nd ed. / Ed. by R. Kling. New York: Academic Press, 1996.
17. Washington DC: The World Bank, 2005. Hensch, T. (2005). [Електронний ресурс]. unesdoc.unesco.org/images/0018/001873/187376r.pdf

Надтока А. Ф.

ПЕРСПЕКТИВЫ ЭВОЛЮЦИОНИРОВАНИЯ МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ ГЕОГРАФИИ НА ОСНОВЕ ЛИЧНОСТНО- ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ

В статье указывается на приоритетную роль образования в современном мире, социальную значимость педагогики, важность развития методик обучения школьных предметов. Методика должна направляться на обеспечение эволюционного развития как образовательной системы в целом, так и основ отдельных школьных предметов и курсов на принципах личностно-ориентированного обучения. Для каждого периода развития методической науки

характерны свои особенности. Одной из отличительных черт современной методики обучения географии является переориентация на принципы личностно ориентированного обучения. Школьная географическая образование имеет перспективы переориентации вектора обучения в сторону ученика. Один из факторов данного курса составляет формирование в сознании ученика географической картины мира. Самореализация ученика в условиях учебно-познавательной деятельности возможна, если обучаемый верит в собственную индивидуальность и неповторимое предназначение, осознает смысл жизни и возможности собственного «Я». Опыт создания средств обучения географии указывает на то, что актуализировался вопрос создания учебно-методических комплектов по всем географическим курсов, в состав которых входят: учебник, учебное пособие для ученика (рабочая тетрадь), школьный атлас, книга для учителя (методика обучения определенного курса географии) и электронные средства обучения.

Ключевые слова: личностно ориентированное обучение, методика обучения географии, географическая картина мира.

Nadtoka O. F.

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE HYDROLOGICAL TERMS FORMATION: A HISTORICAL JOURNEY

In the article, the leading education role in the social significance of pedagogy as well as the importance of the development of the methodology of teaching school subjects is focused on. Methodology must be aimed at the evolution of the education system in general and the fundamentals of certain school subjects and courses, in particular, their formation on the principles of the personality-oriented teaching. It is noted that each period of the methodological science development is peculiar for its own features. One of the prominent peculiarities of the modern methodology of teaching Geography is its reorientation at the fundamentals of the personality-oriented teaching. School geographical education has some prospects in the reorientation of the academic vector directed at the pupil's needs. One of its factors is the formation of the pupil's geographical world outlook. The author states that in the process of the educative and cognitive activity, the pupil's self-realization is possible if the person who is taught believes in his/her individuality and soleness, is conscious of the sense of life and one's own skills.

The experience of the creation of the Geography teaching tools underscores the topicality of the creation of the educational and methodological series for all geographical courses. These series comprise a textbook, a handbook for a pupil (a workbook), a school atlas, a teacher's book (methodology of teaching a certain course in Geography), and electronic education means.

Keywords: personality-oriented teaching, methodology of teaching Geography, geographical world outlook.